

Nr 549

Av herr Larsson, Thorsten, m. fl., om en regional samordning av den statliga och kommunala samhällsplaneringen.

(Lika lydande med motion nr 619 i Andra kammaren)

Samhällsplaneringen, som är ägnad att påverka utvecklingen, visar sig alltmer vara i behov av en samordning på det kommunala och regionala planet. Flertalet länsstyrelser har i respektive länsplaner understrukit, att planeringen bör ske genom ömsesidigt samarbete mellan statliga och kommunala planeringsorgan. Enligt vår mening bör också större hänsyn tas till en samplanering de olika länen emellan. Denna samverkan över länsgränserna — s. k. interregional planering — kan exemplifieras på flera håll i landet.

Länsplaner

Om man tar del av länsplan M 68 — Malmöhus län — finner man, att industrin är starkt koncentrerad till länets västsida (vid öresundsregionen). Nordvästra Skåne svarar för 30 procent och sydvästra Skåne för 62 procent av de sysselsatta mot 4 procent för sydöstra Skåne — Österlen — och 4 procent för Mellanskåne. Sysselsättningsökningen var 62 procent i sydvästra delen och 24 i den nordvästra. Sysselsättningsökningen inom servicenäringarna var markant.

Malmöhus län har haft en kraftig befolkningsökning med en nettoinflyttning under första hälften av 1960-talet på 5 400 personer och senare hälften av 1960-talet på nära 8 000. Konjunkturdämpningen medförde en minskning 1967.

Sydvästra Skåne hade högsta andelen nettoinflyttade med 15,3 promille mot Stockholms 9,7 och Göteborgs 10,8. Även under 1967 låg sydvästra Skåne högst.

M-länet hade 1965 672 400 invånare och beräknas ha ökat till 867 000 invånare år 1980, d. v. s. en ökning av ca 30 procent. Särskilt anmärkningsvärt är att enligt prognosen folkmängden i sydöstra Skåne — Österlen — blir ännu mindre 1980 än den var 1965.

Koncentrationerna

Nu mera är det en allmänt accepterad uppfattning, att vissa bestämda krav måste ställas på näringslivets och bosättningsens struktur såväl inom de respektive länen som mellan länen. I planeringsarbetet måste vi alltså ta hänsyn till väl utbyggda arbetsmarknader med ett väl differentierat näringsliv och sysselsättning för olika kategorier arbetskraft, vilket också påpekas i M 68. Man måste genom en sådan planeringspolitik hindra alltför kraftiga koncentrationer.

Länsstyrelsen i M-länet påpekar, att en kraftig koncentration av bebyggelsen i öresundsregionen kan innebära betydande nackdelar:

Utvecklingen går mot ett allt större arealbehov per invånare. Risken är stor för att det så småningom uppstår en alltför kompakt stadsbebyggd yta omkring Malmö/Lund, med nackdelar i form av trafiksvårigheter, knappa fria ytor och en otillfredsställande samhällsmiljö, samt brist på utrymmen för expansion eller nya behov. Därtill kommer att områden kring Malmö och Lund utgöra landets bästa jordbruksområden.

Övervägande skäl talar för att ett utnyttjande av landets bästa och mest produktiva jordbruksområden för bebyggelse- och storstadsbildningar uppenbart strider emot den allmänna jordbrukspolitiska målsättningen som även regeringen antagit.

Miljöhänsyn

Av de skånska länsplanerna finner man, att det sker en inflyttning i västra Skåne som, om den fortsätter, kommer att medföra betydande nackdelar inte bara ur samhällsekonomisk synpunkt utan även för miljön och människorna. Samtidigt försämras förhållandena för de länsdelar som på grund av planeringen — eller som oftast bristen på planering — minskar sin folkmängds- och sysselsättningsandel.

De omotiverade koncentrationerna medför, att storstadscentra och tätortsbildningar växer samman. Öresundsregionen kommer därmed att få likartade problem som vissa miljonstadsregioner i USA, bl. a. Los Angeles. Bostads- och trafikmiljön kommer att bli okontrollerbar inom stora delar av regionen. Även för befintliga exportindustrier uppstår problem (ur utskeppnings- och transportsynpunkt) på grund av koncentrationen.

Vattenförsörjningen för öresundsområdet föreslås lösas medelst en sötvattenledning från sjön Bolmen i Småland med en längd av ca 20 mil. Det medför naturligtvis stora kostnader att genomföra projektet.

Ur servicesynpunkt är centraliseringen av befolkningen negativ. Anhopningen av nära 20 000 studenter till en enda universitetsstad i storstadsregionen medför uppenbara olägenheter ur såväl trivsel- som utbildningssynpunkt. Den förhindrar effektiviteten i utbildningsgången. Dylig koncentration är även hämmande på administrationen.

Samråd mellan länen

Som synes är en fortsatt koncentration av näringsliv och befolkning ett slöseri med landets ekonomiska tillgångar och medför obotliga konsekvenser för miljön. Hänsyn måste alltså tas till en bättre samordnad planering såväl kommunalt som länsvis. En planering över länsgränserna i likhet med den planering som sker på en del håll över kommungränserna — s. k. interkommunal planering — bör alltså komma till stånd. Sålunda bör vid upprättandet av länsplanerna samråd kunna ske med angränsande läns myndigheter angående möjligheterna att avlasta koncentrationer i det egna länet.

G-länet

Sålunda bör M-länet räkna med de möjligheter som såväl Kristianstads län som Kronobergs län har i detta avseende. Allt större möjligheter finns för åstadkommandet av livskraftigare områden i G-länet. Enligt länsstyrelsen har länet visat sig mycket väl kunna konkurrera också med storstadsregionerna i fråga om lokaliseringsobjekt och arbetskraft.

Det finns utvecklingsmöjligheter kring Markaryd—Ljungby—Älmhult—Alvesta—Växjö. Denna landsdel har ett gynnsamt läge ur kommunikations-, transport- och resekostnadssynpunkt. Läget är gynnsamt även för flertalet exportnäringar som inriktar sig på europamarknaderna. En framtida broförbindelse Hälsingborg—Helsingör kommer också ytterligare att förbättra transportmöjligheterna för dessa delar av Sydsverige.

G-länet visar sig också ha tillgång till en god och trivselbefrämjande fritidsmiljö såväl sommar- som vintertid. Växjös universitetsfilial bör ganska snart kunna byggas ut till ett fullständigt universitet.

En expansion i G-länet som helhet kommer också att gynna de svagare kommunblocken.

L-länet

Länsplanerna för skånelänen visar på en fortsatt utglesning av sydöstra Skåne men en koncentration till öresundsområdet. Länsmyndigheterna bör i samband med sina planeringsåtgärder över länsgränserna ta stor hänsyn till österlensområdet.

Såväl Simrishamn som Sjöbo kan utvecklas till livskraftigare tätortsregioner. Av prognosen för området framgår, att enbart inom jordbruksnäringen inte mindre än 4 000 arbetstillfällen kommer att försvinna inom en 20-årsperiod. För att regionen skall kunna bibehålla motsvarande sysselsättningsandel krävs 200 nya arbetstillfällen per år inom andra verksamhetsgrenar.

För bygder av denna karaktär, som betecknas som avfolkningsbygder, måste självklart åtgärder vidtas för en utvecklad turistservice bl. a. genom utbyggnad av turistvägar. Ett samarbete med angränsande län måste ske också i detta avseende. Det gäller även vid framskapandet av trivselmässiga fritidsområden som har anknytning till befolkningen i större tätortsbildningar och storstadsregioner.

En samordnad länsplanering måste också direkt kunna påvisa behovet av en bibehållen allmän samhällsservice, t. ex. i fråga om postverkets service i detta område.

För såväl främjande av befolkningsutvecklingen som för att skapa underlag för en tillräcklig skolutbyggnad måste en gymnasiefilial byggas ut i Simrishamn.

Resursfördelning

De stora omställningarna inom näringslivet leder till omändringar ur befolkningsynpunkt. Det uppstår avfolkningsproblem på många orter och stockningsproblem på andra. Enligt vår mening är det ur såväl långsiktig ekonomisk synpunkt som miljösynpunkt viktigt, att det skapas flera livskraftiga tätortsregioner i varje län.

En fortsatt kontinuerlig planering för den framtida näringslivs- och befolkningsstrukturen måste ske kommun- och länsvis. Även med en vidsynt och framsynt riksplanering bör samhället, genom främst lokaliseringpolitiska insatser, kunna medverka till att det skapas ett nät av livskraftiga tätortscentra.

Förutsättningarna för en riktig samhällsplanering måste dock vara samordning och samråd mellan de olika kommunala och statliga myndigheterna. Vid en fortsatt länsplanering bör sålunda varje län ha en viss form av samplanering med de angränsande länen.

De förberedelser som under några år pågått för åstadkommandet av en fysisk riksplanering bör enligt vår mening påskyndas. Frågan om en samhällsplanering med en rättvisare resursfördelning över hela landet måste prioriteras. Riksdagen bör därför ta initiativ till omedelbara åtgärder för att åstadkomma en planering som förhindrar stora koncentrationsbildningar och stimulerar en jämnare resursfördelning.

Med hänvisning till det anförda hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:jt måtte anhålla om åtgärder för en regional samordning av läns- och kommunalplanering som förhindrar en ensidig koncentrationsbildning i enlighet med vad i motionen anförts.

Stockholm den 28 januari 1969

Thorsten Larsson (cp)

T. V. Mattsson (cp)

Egon Andreasson (cp)
